

Avdelningen för lärande och arbetsmarknad
Mats Söderberg

Yrkesvux - viktig nationell insats för att klara yrkesutbildningen och obalanser på arbetsmarknaden år 2015.

Behov av yrkesvux även 2015

Enligt budgetpropositionen för 2014 kommer inga statliga medel för yrkesvux bli avsatta för 2015. Sveriges Kommuner och Landsting vill peka på konsekvenser av detta och redovisar utifrån detta vår bedömning av ett behov avseende 2015.

Utvecklingen på arbetsmarknaden

Utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden skiljer sig betydligt åt mellan olika regioner. Men oavsett om utvecklingen på arbetsmarknaden i en viss region beskriver en stark tillväxt och arbetskraftsefterfrågan eller visar tecken på en svagare arbetsmarknad med varsel och stigande arbetslöshetsproblem rapporteras det genomgående en **matchningsproblematik** med obalanser mellan tillgång och efterfrågan. Detta ställer krav på möjligheter till snabb **kompetenshöjning**, främst uttryckt i yrkesvux men även i form av yrkeshögskola.

Vid snabba förändringar på arbetsmarknaden har yrkesvux visat sig mer träffsäkert och snabbt verkande instrument för yrkesutbildning än gymnasieskolan.

Behovet av vård- och omsorgsutbildade är för närvarande omfattande, ett område som återkommer i hela landet med omfattande volymbehov, oavsett arbetsmarknadsläge. Det bör påpekas att omvårdutbildningarna idag har en mycket liten omfattning i gymnasieskolan, till skillnad från 70-talet och 80-talets första hälft då volymerna låg omkring 12 procent. Med de förutsättningar som idag gäller får man ta hänsyn till en viss bransch i högre grad rekryterar utifrån vuxenutbildningen än från ungdomsskolan.

Det finns idag behov av fler yrkesutbildade inom i princip alla yrkesområden, dvs avseende teknik, bygg, underhåll, service och hantverk.

Förutom vård- och omsorgsutbildningar, gäller följande som mest frekventa studievägar huvudmännen ser sig behöva anordna yrkesutbildning inom:

- Restaurang- och livsmedel,
- Industriteknik,
- VVS,
- Handel
- Fordon- och transport

Men inom *samtliga programråden* för yrkesutbildning finns behov frekvent angivna.

Integration

Hos samtliga tillfrågade huvudmän är trycket på flyktingmottagande, anhöriginvandring och annat kopplat till **integration** idag oerhört stort. *I alla inrapporterade svar* förekommer uppgifter om kraftiga ökning - fördubblingar och i flera fall tredubblat flyktingmottagande. Det tar i sin tur anspråk de kommunala ramarna för vuxnas lärande. I många svar, återkommande, uppges också att av de som genomgått SFI och GRUV nu är i behov av *yrkesutbildning* för att kunna komma in på arbetsmarknaden.

Tryck på yrkesvux finns hos alla huvudmän

I samtliga svar anges att det finns tryck på och **betydande behov av yrkesvux**. Mot bakgrund att inga medel alls planeras enligt BP säger tre huvudmän att innevarande års nivå - år 2014 - vore tillfredställande även 2015 (*Malmö, Helsingborg, Vårgårda-Herrljunga*). Det stora flertalet uttryck för *ökade behov* jämfört med 2014. Med, som sagt, enligt vad som anges i budgetpropositionen för 2014 blir det inga yrkesvuxplatser alls 2015 och 2016.

Kommunal egenfinansiering inom yrkesutbildning för vuxna?

Kan kommunerna själva ta ett ökande ansvar för yrkesutbildningen för vuxna? Ett mindre antal kommuner, med god tillväxt, svarar att de klarar att finansiera viss del, i något enstaka fall mer än 50 % av volymen. Några få kommuner täcker behovet inom vårdutbildningarna. Men den generella bilden är att man med kommunala medel inte har förutsättningar att klara en sådan finansiering.

Större stabilitet ger ökad effektivitet

Det påpekas att det tar tid att bygga upp verksamheten och få den känd och önskar därför ”mjukare” förändringar upp och ner, inte som både nu och tidigare vissa år kanske 15 000-25 000 platser och ett följande år inga alls. Det är också ur planeringssynpunkt svårt med sena avvikande beslut kanske i december månad.

En möjlighet mot arbetsmarknaden efter gymnasieskolan (GY 2011) behövs.

Gymnasiereformen GY2011 har inneburit att gymnasieskolans yrkesutbildningar blivit mindre attraktiva och att en mindre andel elever än tidigare söker dem. Därför behövs även sneddningsmöjligheter för de elever som efter gymnasieskolan inte vill fortsätta mot högskolan utan få möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden. Om problemet är övergående eller inte återstår att se men under de närmaste åren kan otvivelaktigt ingen ökad tillströmning från yrkesprogram i gymnasieskolan förutses.

Avtal om **introduktionsanställningar** kan på sikt innebära att medel för yrkesvux kan behöva tas i anspråk även för detta ändamål. Det kan dock inte här förutses något större volymbehov i ett kortare perspektiv.

Vuxenutbildning är ett område där kommunerna samverkar.

I princip alla kommuner arbetar genom en nära interkommunal samverkan, undantag är Malmö och Stockholm, vika är mycket stora i sig själva. SKL anser att en fortsatt samverkan effektivt kan påverkas genom en statbidragsgivning där samverkande kommuner i ansökan premieras. Då skapas snabbt och vidmakthålls funktionella regioner för vuxenutbildningssamverkan.

SKL:s behovsbedömning.

För närvarande finns Skolverkets beslut om fördelning av 12 500 årsplatser i yrkesvux för 2014. Enligt BP 2014 blir det inga platser nästa år. Lärlingsvux har år 2014 omfattat 4 000 lärlingsplatser men eftersom ersättningen till arbetsgivare höjts har endast beslut om knappt 3 500 platser kunnat medges av myndigheten. Enligt BP 2014 uppgår volymen för lärlingsvux år 2015 till 2000 platser.

SKL:s behovssiffror nedan är *relaterade till volymerna i budgetpropositionen* och de verkligt antal utlagda platserna från Skolverket kan bli något färre om statliga beslut fattas underhand som fördyrar platserna eller också kommer att inrymma andra

ändamål. År 2015 exempelvis finns ett litet antal platser avsatta för arbetslösa 20-24 åringar inom samma ram, vilka vi här inte tar upp.

SKL bedömer följande behov för kommande år

- **16 500** årsplatser för yrkesvux 2015,
- **4 500** årsplatser för lärlingsvux 2015.

<i>Källa</i>	<i>Budgetprop. BP-14</i>	<i>Budgetprop. BP-14</i>	<i>Skolverkets beslut</i>	<i>Budgetprop. BP-14</i>	SKL:s behovs- Bedömning
År	2013	2014	2014	2015	2015
Yrkesvux	17600	14600	12400	0	16500
Lärlingsvux	3600	4000	3463	2000	4500

Framför allt i de starka tillväxtområdena flyttar kraven på yrkesutbildning ”uppåt” mot mer kvalificerade nivåer t.ex. inom teknikområdet. SKL ser därför också positivt på en ökning av ramen för yrkeshögskoleutbildningar.

Underlag för redovisningen

Redovisningen bygger på följande frågor ställd till vuxenutbildningschef (motsv):

- Särskilt att notera om utvecklingen på arbetsmarknaden i din kommun, närområde och region.
- Särskilt att notera om hur utvecklingen ser ut på integrations- och flyktingsidan i kommunen.
- Beskriv söktrycket hos vuxna inom gymnasiala yrkesutbildningar och hur det utvecklar sig?
- I vilken utsträckning kan söktrycket bedömas tillgodoses genom kommunalt egenfinansierade medel?
- Inom vilka yrkesområden och i vilken omfattning behövs särskilda statliga medel för 2015 och 2016. Helst per program (programgrupp) och årselevplatser.

Svar har inkommit från samtliga tillfrågade huvudmän: Östersund , Lapplands kommunalförbund (*Gällivare, Kiruna, Jokkmokk, Pajala*), Borås (*Boråsregionen, åtta kommuner*), Linköping, Umeå, Trollhättan-Vänersborg, ”Femkanten” (*Luleå, Piteå, Älvsbyn, Boden, Kalix*), Gävle (*inkl. Sandviken, Hofors, Ockelbo och Älvkarleby*), Örebro, Karlstad-Hammarö, Upplands-Bro, Herrljunga-Vårgårda, Göteborg, Malmö, Helsingborg, Stockholm och Karlskrona.

Eftersom flera av de tillfrågade 17 huvudmännen arbetar i nära samverkan representerar svaren omkring 35 kommuner med 35 procent av Sveriges befolkningsunderlag.